

Filosofijos
fakultetas

Lietuvos psichologų sąjungos LGBTQIA+ psichologijos grupė ir Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Konsultavimo ir mokymų centro organizuojama tarpdisciplininė konferencija

„LGBTQ+ IR PSICHIKOS SVEIKATA: KĄ SVARBU ŽINOTI SPECIALISTAMS?“

Vilniaus universitetas, Vilnius

2022-10-21

Pranešimų ir užsiėmimų santraukos

9:00 – 9:10 Konferencijos atidarymas. Sveikinimo žodį taria prof. Dr. Dainius Pūras.

Pranešėjas: prof. Dr. Dainius Pūras - VU Psichiatrijos klinikos profesorius, Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktorius, buvęs Jungtinių Tautų Specialusis pranešėjas teisei į sveikatą.

9:10 – 9:50

Pranešimo pavadinimas: „LGBTQ+ ir psichikos sveikata: kodėl svarbu apie tai kalbėti?“

Pranešėja: dr. Juliana Lozovska – psichologė-psichoterapeutė, Lietuvos psichologų sąjungos valdybos narė, LPS LGBTQIA+ psichologijos grupės vadovė.

Pranešimo santrauka: 2021 m. birželio mėnesį Lietuvos psichologų sąjungoje buvo įkurta LGBTQIA+ psichologijos grupė. Pranešime bus pristatyta, kokių tikslų siekia ir su kokiomis kliūtimis susiduria grupė įgyvendindama savo veiklą. Su kokiomis kliūtimis ir iššūkiais susiduria platesnė LGBTQ+ bendruomenė Lietuvoje? Kaip keitėsi/keičiasi LGBTQ+ ir psichologijos santykis? Kodėl psichologams rūpi/turėtų rūpėti LGBTQ bendruomenės psichikos sveikata? Ką mes, psichikos sveikatos specialistai, galime padaryti siekdami pokyčių šioje srityje?

9:50 – 10:30

Pranešimo pavadinimas: „Tarp neteisingumo ir teisinių pokyčių: apie LGBTQ+ asmenų padėtį Lietuvoje“

Pranešėjas: dr. Artūras Tereškinas – sociologas, Vytauto Didžiojo universiteto Sociologijos katedros profesorius ir Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas. Paskutinių metų darbuose daugiausia dėmesio skiria emocijų sociologijos, socialinės nelygybės tyrimų, lyčių sociologijos, vyriškumo studijų ir kalėjimų studijų sritims. 2016 m. už mokslinę veiklą apdovanotas Lietuvos mokslo premija.

Pranešimo santrauka: Pranešime daugiausia dėmesio skiriama teisinei ir socialinei LGBTQ+ padėčiai Lietuvoje. Jame aptariamas tos pačios lyties porų teisinis reguliavimas, tos pačios lyties asmenų partnerystės / santuokos, įvaikinimo ir šeimos planavimo bei apsaugos nuo diskriminacijos platesniame socialiniame kontekste klausimai. Nors Lietuvoje 1993 m. homoseksualumas buvo dekriminalizuotas, registruota partnerystė ar santuoka tos pačios lyties asmenims vis dar neprieinama. Lietuvoje nepriimtas lyties keitimo įstatymas, o 2010 metų Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas veiksmingai riboja su LGBTQ+ susijusią informaciją, nes tos pačios lyties asmenų santykiai laikomi neigiama informacija, nukreipta prieš šeimos vertybes. Su LGBTQ+ susiję klausimai išlieka aršių politinių kovų laukas bei pagrindinių vertybinių diskusijų apie žmogaus teises, seksualinę ir lyčių įvairovę, šeimą ir seksualines normas objektas. Pranešime atkreipiamas dėmesys į nesaugias socialines sąlygas, kuriomis gyvena LGBTQ+ asmenys, ir šiuo metu laukiamus teisinės bazės pokyčius, kurie ateityje gali turėti įtakos LGBTQ+ žmonių gyvenimams.

11:00 – 11:40

Pranešimo pavadinimas: „Ar Jūs esate LGBT draugiška psichologė?“, arba ko reikia norint teikti tinkamą psichologinę pagalbą LGBTQIA+ bendruomenės nariams?

Pranešėja: dr. Ieva Bieliauskienė - klinikinė psichologė, jungiškiosios krypties psichoterapeutė ir psichoanalitikė. 2014 m. Vilniaus universitete apgynė daktaro disertaciją, kurioje tyrinėjo lyties veiksnius psichoterapijoje. Turi didelę psichoterapinio darbo su LGBT bendruomenės klientais patirtį, apie tai veda seminarus kolegoms psichologams ir psichoterapeutams.

Pranešimo santrauka: Kreipdamiesi pagalbos, LGBTQIA+ bendruomenės nariai dažnai pamini ieškantys jiems draugiško specialisto, su kuriuo jaustųsi saugiai kalbėdamiesi apie savo gyvenimo sunkumus, santykius, vertybes. Šiame pranešime aptariama, kokios žinios bei nuostatos reikalingos norint teikti tinkamą pagalbą LGBTQIA+ bendruomenei. Remiamasi įsitikinimu, jog skirtingos seksualinės orientacijos yra normalios žmogaus seksualumo įvairovės išraiška, todėl psichologas turi būti atviras įvairioms su tuo susijusioms gyvenimo bei santykių patirtimis, taip pat gebėti reflektuoti savo patirtis, kylančias terapiniame santykiyje. Taip pat aptariama didžiulė sociokultūrinio konteksto svarba formuojantis LGBTQIA+ bendruomenės narių savęs vaizdui bei santykių modeliams.

11:40 – 12:20

Pranešimo pavadinimas: Psichoterapija – ko reikia trans žmonėms. Keturi balsai.

Pranešėja: Sertifikuota koučerė ir mentorė su ilgalaikę darbo patirtimi, aukščiausio lygio vadovė, trans moteris, trans aktyvistė ir trans žmonių Lietuvoje organizacijos "Trans autonomija" narė. Ilgus metus bendrauja ir bendradarbiauja su Vokietijos, Kanados ir JAV trans

bendruomenių atstovais ir psichoterapeutais, o taip pat su Lietuvos valstybės institucijomis ir politikais.

Pranešimo santrauka: Psichoterapija yra – tiesioginio žodžio prasme - gyvybiškai svarbi sveikatos priežiūros paslauga trans žmonėms. Deja, ypač Lietuvoje psichoterapija trans žmonėms vis dar yra "terra incognita" – mažai kas žino ar užsiima ja, sklendo daugybė legendų ir mitų. O ką sako Pasaulio Sveikatos Organizacija savo naujausios versijos TLK? Ką rekomenduoja WPATH (World Professional Association for Transgender Health) ir jos ilgalaikė patirtis darbe su trans žmonėmis? Kaip šiandien atrodo situacija Lietuvoje neseniai pasirašyto SAM įsakymo apie "Lyties tapatumo sutrikimo diagnostikos ir gydymo tvarką" kontekste? O ką mano apie tai trans žmonės?

Diskusijos pavadinimas: „Translyčiai Lietuvoje: kasdienis iššūkis būti savimi“

Diskusijos moderatorė: Jūratė Juškaitė, Lietuvos žmogaus teisių centro direktorė. Lietuvos žmogaus teisių centras yra viena seniausių žmogaus teisių organizacijų Lietuvoje, įkurtas 1994 m. Centro direktorė Jūratė Juškaitė yra lyčių studijų magistrė (Vidurio Europos universitetas), jos magistro darbas tyrinėjo translyčių bendruomenės formavimąsi Lietuvoje.

Diskusijos aprašymas: Pasaulio sveikatos organizacija nurodo, kad translyčiai sudaro apie 0,3-0,5 proc. visuomenės narių. Daugelyje valstybių, įskaitant Lietuvą, translyčiai – ypač marginalizuota ir atstumiamą grupę. Neigiamas visuomenės požiūris ne tik uždaro galimybes pažinti, bet ir didina psichikos sveikatos sunkumų riziką šios bendruomenės tarpe. JAV atliekami tyrimai rodo, kad translyčiai keturis kartus dažniau nei cislyčiai* žmonės patiria psichikos sveikatos sunkumų, ypač dažnai diagnozuojami depresiniai ir nerimo sutrikimai. Diskusija aptarsime šiuos klausimus: Kaip translyčiai gyvena Lietuvoje? Kaip diskriminacija ir paslaugų trūkumas veikia kasdienį gyvenimą? Kaip psichikos sveikatos specialistai gali prisidėti prie šios bendruomenės gerovės ir didesnės integracijos į visuomenę?

Dalyvauja: „Trans Autonomija“ atstovai, psichiatrė-psichoterapeutė Giedrė Jonušienė, teisininkė Diana Gumbrevičiūtė-Kuzminskienė.

„Trans Autonomija“ yra pirmoji ir vienintelė trans žmonių teisių ir savitarpio pagalbos asociacija Lietuvoje. „Trans Autonomija“ siekia burti translyčių žmonių ir sąjungininkų bendruomenę, kuri leistų palaikyti vieniems/oms kitus/as ir būti geriau išgirstiems/oms klausimais, susijusiais su trans žmonių teisėmis. „Trans Autonomijos“ pagrindiniai principai yra: asmens apsisprendimo teisė/savęs apibrėžtis, kūno autonomija, orumas, solidarumas, depatologizacija.

Giedrė Jonušienė - psichiatrė, seksualinės medicinos gydytoja (FECSM), turinti ilgametę patirtį dirbant su transseksualiais asmenimis tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Šiuo metu dirba Psichikos sveikatos institute, Romuvos klinikoje.

Dr. Diana Gumbrevičiūtė-Kuzminskienė – advokatė, dirbanti žmogaus teisių srityje, atstovaujanti LGBTQ+ bendruomenės asmenų teises teismuose.

*Cislyčiai – asmenys, kurių lytinė tapatybė atitinka gimimo metu priskirtą lytį.

14:30 – 15:10

Pranešimo pavadinimas: „Teisėmis grįsto požiūrio svarba didinant visuomenės psichikos sveikatos raštingumą“

Pranešėja: Karilė Levickaitė, psichologė, VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ direktorė

Pranešimo santrauka: Psichikos sveikatos raštingumas Lietuvoje – jau keletą metų skambanti tema. Vis labiau suprantama, kad tai labai svarbi priemonė visuomenės psichikos sveikatos ir gerovės srityje. 2021 m. pabaigoje pasirašytas tarpinstitucinis susitarimas „Dėl visuomenės psichikos sveikatos stiprinimo ir raštingumo psichikos sveikatos srityje didinimo“. Psichikos sveikatos specialistai: psichologai, psichiatrai, psichoterapeutai taip pat dalyvauja keliant visuomenės raštingumą šioje srityje. Tačiau dėl turinio kyla nemažai klausimų ir dilemų. Kokiomis paradigmomis ir psichikos sveikatos modeliais remiamės? Koks turinys yra svarbus stiprinant visuomenės psichikos sveikatos raštingumą įvairioms grupėms? Kodėl teisėmis grįstas požiūris į psichikos sveikatą yra svarbus visuomenei, ir specifiskai LGBTQ+ bendruomenei? Kaip nutiko, kad su psichikos sveikata susijęs mokslas ir praktika turi istorinę skolą LGBTQ+ bendruomenei ir kokie žingsniai pasaulyje žengiami siekiant atstatyti istorinį teisingumą? Pranešimas suteiks praktines, istorines ir politikos išvalgas psichikos sveikatos ir žmogaus teisių kontekste.

15:30 – 17:00

Užsiėmimo pavadinimas: „Priimti, palaikyti, atsakyti - kaip LGBTQIA+ temomis kalbėti(s) su paaugliais?“

Užsiėmimo vedančioji: Lina Januškevičiūtė - lytiškumo ugdymo, žmogaus teisių edukatorė, VšĮ „Įvairovės ir edukacijos namai“ direktorė. Pasitelkdama neformalaus ugdymo metodus, kartu su paaugliais, tėvais, specialistais (-ėmis), Lina nagrinėja įvairius, su lytiškumu susijusius klausimus, atsako į nepatogius klausimus bei stengiasi keisti visuomenėje nusistovėjusias išankstines nuostatas žmogaus teisių klausimais.

Užsiėmimo aprašymas: LGBTQIA+ tema tarp paauglių nėra naujiena - jie/jos diskutuoja, klausia, domisi, ieško informacijos, tačiau neretai susiduria su homofobijos apraiškomis, neapykantos kalba, smurtiniu elgesiu. Dirbtuvėse aiškinsimės, kaip šia tema diskutuoti su mokiniais (-ėmis), kaip užtikrinti saugią erdvę jauniems žmonėms, kokius klausimus užduoda paaugliai (-ės) ir, kaip į juos atsakyti bei ieškosime atsakymo į tai, koks pedagogų (-ių) ir mokyklos psichologų (-ių) vaidmuo sveikos ir savimi pasitikinčios asmenybės augimo procese.

15:30 – 17:00

Užsiėmimo-diskusijos pavadinimas: „Šeima – tik išrinktiesiems? LGBT žmonių ir jų artimųjų patirtys“

Užsiėmimo-diskusijos moderatorė: Grytė Ruzgė

Užsiėmimo aprašymas: Lietuvoje siekiant palankesnio teisinio reguliavimo LGBT asmenų gyvenimui, vienas iš pagrindinių kontrargumentų, kuriuo manipuluojama – kad tai kažkokiu būdu gali pakenkti šeimoms. Tačiau daugelis LGBT žmonių turi artimuosius, kuriuos laiko savo šeima, šiose teisiškai neapsaugotose šeimose neretai auga ir vaikai. Kita tema – LGBT žmonių ryšiai su savo tėvais, broliais, seserimis ir kitais artimaisiais. Būtent homofobija/transfobija šeimoms labiausiai ir kenkia. Kartu su LGBT žmonėmis ir jų artimaisiais bandysime specialistams suformuluoti rekomendacijas, kaip dirbti su LGBT šeimų klausimais.

Diskusijoje dalyvauja: Rasa Račienė, Liutauras Labanauskas, Vitalius Zaikauskas ir kt.

15:30 – 17:00

Užsiėmimo pavadinimas: „LGBTQ+ klientas konsultacijų kabinete“ – psichologams ir psichoterapeutams skirta intervizija, atvejo aptarimas“

Užsiėmimo vedančios: Interviziją moderuos dr. Akvilė Daniūnaitė (psichologė, KET supervisorė) ir dr. Jolanta Latakiene (klinikinė psichologė, siekianti psichoterapeuto kvalifikacijos egzistencinės terapijos studijose).

Intervizijoje kviesime dalyvauti 10-12 žmonių. Kviečiame jungtis praktikuojančius psichologus, psichoterapeutus ir kitus konsultacinį darbą dirbančius specialistus. Aptarsime Jūsų atsineštą konsultavimo atvejį, susijusį su LGBTQIA+ tema. Kviečiame registruojantis į šį užsiėmimą apsvarstyti, ar norėtumėte aptarti savo atvejį. Numatomas užsiėmimo formatas – apie 30 min. atvejo pristatymui, apie 15 min. grupės dalyvių klausimams, likęs laikas grįžtamajam ryšiui ir apibendrinimui. Matome augantį poreikį aptarti iššūkius ir dalintis patirtimi darbe su LGBTQIA+ klientais konsultavimo kontekste. Planuojame, kad šis užsiėmimas bus pirmas iš mūsų organizuojamų atvirų intervizių, kurias ketiname rengti kartą per mėnesį (planuotume dirbti nuotoliniu formatu).

15:30 – 17:00

Užsiėmimo pavadinimas: „Poliamoriški santykiai: iššūkiai psichologiniame konsultavime ir psichoterapijoje“

Užsiėmimo vedėjas: Jokūbas Gužas - klinikinis psichologas, psichodinaminės psichoterapijos studijų kursantas, Vilniaus universiteto psichologijos doktorantas. Šiuo metu užsiima privačia praktika, dėsto ir atlieka mokslinius tyrimus. LGBTQ+ psichologija ir padėti domisi pastarąjį dešimtmetį.

Užsiėmimo aprašymas: Poliamorija – atviri santykiai, kai partneriai (-ės) vienu metu palaiko keletą romantiškų ir/ar seksualinių santykių, esant kitų partnerių sutikimui. Remdamasis kolegų (-ių) ir savo patirtimi pastebiu, kad vis daugiau klientų (-čių) atranda/išbando poliamoriškus santykius. Tačiau tokia atvirų santykių forma lieka menkai apžvelgta psichologinėje literatūroje, yra „apaugusi“ įvairiausiomis nuostatomis ir kelianti nemažai iššūkių ne tik mūsų

klientams (-ėms), bet ir mums – psychologams (-ėms), psichoterapeutams (-ėms). Seminaro metu apžvelgsiu poliamoriškų santykių ypatumus, panašumus ir skirtumus nuo kitų nemonogamiškų santykių formų; pristatysiu klientų (-čių) motyvus atrasti poliamoriškus santykius; diskutuosime apie klaidingus įsitikinimus ir sieksime patyrinti savo nuostatas nemonogamiškų santykių atžvilgiu; kalbėsime apie psichologiniame konsultavime ir psichoterapijoje kylančius klausimus dirbant su poliamoriškais (-omis) klientais (-ėmis); pateiksiu nuorodų norintiems (-čioms) plačiau domėtis atvirais santykiais. Seminaro metu remsiuosi kolegų (-ių) bei savo patyrimais ir atradimais konsultuojant poliamoriškus (-as) klientus (-es), moksline literatūra.
